

Slang og litteratur

Af Torben Christiansen, cand.mag.,
ordbogsforfatter

Danske forfattere har bidraget med masser af citater i Slangordbogen – dansk slang og dagligsprog, der udkom som app i 2012. Slang er en givende indgang til undervisning i sprog og litteratur, og man kan tage udgangspunkt i et undervisningsmateriale, der frit kan rekvireres fra ordbogens forfatter.

Hvad er slang?

Ordbogen dækker slang og dagligsprog, der er en samlebetegnelse for mange forskellige stilværdier, se skemaet.

Selv om der ikke findes en helt fast, klar definition af 'slang', er mange dog enige om, at slang er et sprogligt *stiltræk*, der bruges som en bevidst afvigelse fra neutral stil for at opnå en bestemt virkning.

Torben Christiansen ...

Freelance redaktør, korrekturlæser, ordbogsredaktør og oversætter. Arbejder bl.a. for Nordisk Forskningsinstitut på Københavns Universitet og for Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.

Slang er uhøjtideligt, ofte humoristisk, ofte billedligt, og slang kan markere, at man tilhører en bestemt gruppe; alle disse kriterier behøver dog ikke at være opfyldt på én gang.

Gennem de sidste ti år har jeg fra en bred vifte af kilder indsamlet stof til ordbogen, der ud over slang og dagligsprog indeholder fagjargon,

fx inden for fodbold og litteratur. Fagjargon har nemlig den virkning, at den giver sproget et intimt, indforstået præg. Fra litteraturens verden kan nævnes *H.C. And, De tre måske fire, Iøræk, Onkel Danny*.

Brugen af slang er udtryk for noget særligt menneskeligt – humor, følelser og opfindsomhed. Kaj Bom, grand old man i udforskningen af dansk slang, skrev: »Efter en udbredt talemåde er sproget tankens v æ r k t ø j. ... Man må ikke overse at sproget osse er tankens l e g e t ø j.«

Brug i undervisning

Slang og dagligsprog er en oplagt indgang til mange områder inden for sprog og litteratur i folkeskolens ældste klasser og ungdomsuddannelserne:

- Stilværdier og stillag
- Synonymer
- Billedsprog
- Indsamling af ord til klassens egen slangordbog
- Ordklasser
- Definitioner
- Ordenes oprindelse
- Gruppesprog
- Sprog tilpasset efter modtageren

Emnet er også velegnet, fordi man kan tage elevernes eget sprog som udgangspunkt. Eleverne kan blive bevidste om, at deres daglige sprog adskiller sig fra poetisk, højtideligt eller gammeldags sprog. Se figuren, der viser de forskellige stillag illustreret med synonymer til verbet *dø*.

Desuden vil det blive klart for eleverne, at de ikke taler på samme måde til kammerater som til lærere, forældre eller bedsteforældre.

slang	chille slappe af, congobajer kakaomælk
jargon (gruppesprog)	battle (i hiphop) konkurrere, sne kokain
fagjargon	badebillet (i sport) rødt kort, whole-car (graffiti) en hel langside af en togvogn bemalet med graffiti
talesprog	den dersens, ik', og sådan noget
spøgende	amagerkaner person fra Amager, friluftsgæbis udstående tænder
nedsættende, skældsord	bondeknold 'et skældsord', ko 'et skældsord', papvin billig og ikke særlig god vin
vulgært	ædelse mad, luk ædespalten ti stille
tabu	jøde (vb.) tage
børnesprog	mam mad, vovhund hund
eder	dæleme, for helvede, kraftedeme
kortformer	bold fodbold, fritter fritidshjem
forvanskninger	leverståhej leverpostej, alfa og bodega alfa og omega
ordspil	glædelig bagjul hilsen efter jul, nå så nosser
stednavne og personnavne	Nørrebro Nørrebro, Anden Anders Matthesen
narreærinder	noget ikke-eksisterende, der skal hentes: forlængerhøvl, pløkfedt

Slang og dagligsprog er en samlebetegnelse for mange forskellige stilværdier.

Høj stil

Omfatter bl.a.: poetisk, højtideligt, forskønnende (eufemistisk), formelt, gammeldags, tilstræbt gammel stil (arkaiserende).

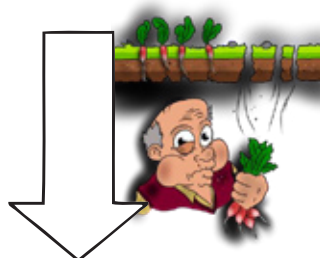
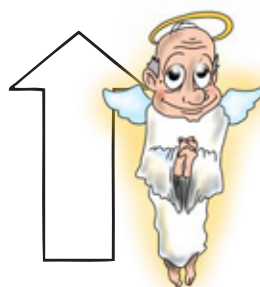
aflide • afgang ved døden • blive kaldt hjem til Gud • falde bort • forlade denne verden • gå bort • gå heden • sove ind

Neutral stil

dø

Lav stil (uformal sprogbrug)

Omfatter bl.a.: slang, spøgende, vulgært. flytte ind i en etværelses med låg • glemme at trække vejret • gå til de evige jagtmarker • himle • kradse af • krepere • liste af • skride i svinget • spise radiser fra neden • stille træskoene • tage billetten

Vi kan vælge udtryksform alt efter situationen og den virkning, som vi ønsker at opnå. Tegninger: David Dinon.

Jeg er meget interesseret i at få bidrag til nye ord fra klasser, der arbejder med slang og med ordbogen. Her er en reel modtager af elevtekster!

Undervisningsmaterialet rekvireres frit på tc@post.tele.dk. Kommentarer til materialet modtages også med tak.

Forfattere og andre kilder

Slang og dagligdags ord findes i både talt og skrevet sprog. For at finde typiske talesprogsord har jeg læst tegneserier, romaner, noveller,

sangtekster og rap med talesprog og replikker – alt sammen for både børn, unge og voksne – og naturligvis lyttet til talesprog. De mest citerede skønlitterære forfattere ses i boksen.

Ganske almindelige danskeres blogs, chat og indlæg på sociale medier er vigtige kilder, ligesom nogle journalister pepper deres sprog op med indslag af slang og dagligsprog. Omkring 3/4 af citaterne stammer fra nettet.

Projektet har været en god rejsekammerat, fx husker jeg mail-

korrespondancen *Michael Laudrups tænder* fra en italiensk campingplads, kælenavne for sporvognslinjer på Sporvejsmuseet på Skjoldenæsholm, Anders And-klenodier i det allerhellegste under biblioteket på DPU, plancher på Storm P. Museet, Bent Vinn Nielsen læst på et djurslandsk enkesæde, herrehåndbold i tv ("to meter og træls") og *Nordkraft* i en bus på vej til Provence.

Hvilken periode dækker ordbogen?

Ordbogen beskriver slang og dagligsprog, der er brugt eller kendt i dansk nutidssprog, men citaterne stammer fra de sidste ca. 100 år. Det er nemlig en pointe at demonstrere – ikke mindst over for unge – at ikke alt stammer fra i dag eller i forgårs. Ordbogen beskriver ikke blot unges sprog, men alle aldersklassers sprog.

Ordbogen er baseret på faktisk forekommende sprogbrug. Ord, der ganske vist er blevet brugt, men ikke har fået nogen videre udbredelse, er derfor ikke medtaget, selv om de kan være både kreative og sjove; det skar mig således i hjertet, at jeg ikke kunne medtage *mooner* 'nummerviser', da det ikke bruges.

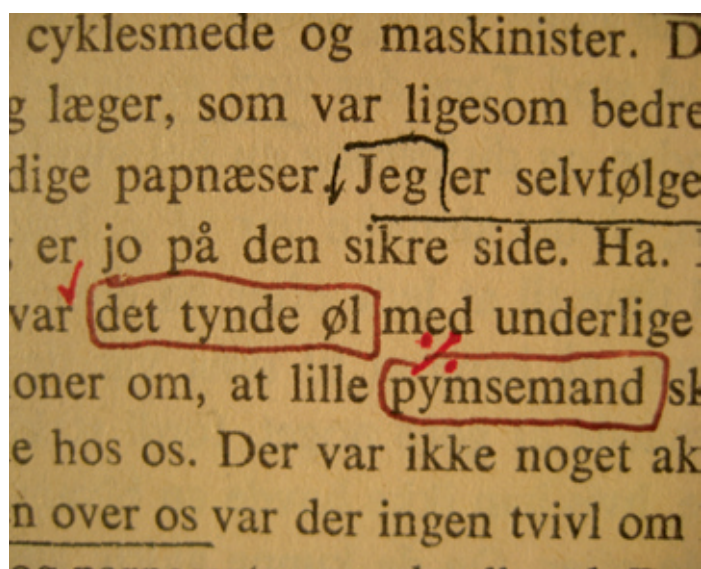
De ord og udtryk, der er taget med, har en vis udbredelse med hensyn til tid, frekvens, genrer, kilder eller miljøer, men deres udbredelse og hyppighed varierer betydeligt. Der er medtaget et mindre antal ord, der især bruges af personer med indvandrerbaggrund, fx *habibi*, *jalla* og *walla*.

Johanne Algren · Benny Andersen · Lizzie Bruggisser · Jonas Bruun · Povl Erik Carstensen · Robert Zola Christensen · Gustav Christiansen · Claus Deleuran · Tine Eiby · Jakob Ejersbo · Carl Hansen Fahlberg · Lars Frost · Ole Frøslev · Peter Grønlund · Einar Már Guðmundsson · Poul Henningsen · Camilla Lyngbo Hjort · Kari Hotakainen · Per Højholt · Sanne Munk Jensen · Hans Otto Jørgensen · Lars Holmgaard Jørgensen · Rune T. Kidde · Tom Kristensen · Kim Larsen · Mette Lisby · Jørn Lund · Lisbet Lundquist · MC Clemens · Ib Michael · Henning Mortensen · Dea Trier Mørch · Bent Vinn Nielsen · Hans-Jørgen Nielsen · Maise Njor · Mads Nygaard · Leif Panduro · Gorm Henrik Rasmussen · Halfdan Rasmussen · Klaus Rifbjerg · Manu Sareen · Hans Scherfig · Shu-bi-dua · Jan Sonnergaard · Soya · Camilla Stockmann · Storm P. · Thorstein Thomsen · Dan Turèll · Niels Vogel · Nikoline Werdelin · Thomas Wivel

Slangordbogen indeholder ca. 9.300 opslagsord, 4.100 udtryk, 13.600 definitioner, 12.100 citater, 56.200 synonymer og 2.200 oplysninger om etymologi plus andre informationstyper. Hver enkelt betydning er eksemplificeret med et autentisk citat. Bogens omfang svarer til ca. 1.000 trykte sider.

Omkring 6.000 ord og udtryk er forsynet med en emnemarkering, som man kan søge på: fra sex, spiritus og sport til transport, tv og tøj. Desuden er der tematiske lister over eder, navne, skældsord og narreærinder.

Titel	Slangordbogen – dansk slang og dagligsprog
Forfatter	Torben Christiansen
Software	LET Software ApS
Pris	19 kr.
Udstyr	Til iPhone, iPad, iPod touch (iOS 5.0+) og Android phone, Android tablet (Android 2.2+)
Købes i	Apples App Store og Google Play
Kontakt	Feedback vedr. ordbogen: slangordbogen@gmail.com Undervisningsmateriale rekvireres fra: tc@post.tele.dk

Her finder jeg ord i Klaus Rifbjergs *Den kroniske uskyld* (1958). Ordet *pymsemand* kom ikke med som opslagsord.

Links

Hjemmeside: www.slangordbogen.com
(under udvikling)

Flere artikler, der bygger på Slangordbogen, ligger på <http://www.kommunikationsforum.dk/Torben-Christiansen>

Hver betydning er belyst af et autentisk citat. Synonymerne viser, at vi har rige muligheder for at variere vores sprog.

Citatmosaik af slang fra 1900'erne til i dag. De farvede ord viser, hvor citatet står i Slangordbogen.

1900'erne

"Morderlig sløj var 'en jo, og så maser jeg jo op i foreningen for at lave en daler til **spirikum**. Deroppe sitter der jo en kammerherre og så så hellig ud, som var han fra før syndefaldet a."

Carl Hansen Fahlberg: *Spild: silhuetter fra forbryderverdenen* (opr. udg. 1905).

1910'erne

– Hva' si'er Du – nej Nikkelaj
– der æ' vinket a' – jæ' spiller ikke billejar i aften – – – Jæ' **har steg på gafflen!** – Pause – – Frk. Hansen – alvorlig talt – altså – under tre øjne – må jæ' følle Dem hjem – for spøg?

Storm P.: *Balkonversation* (opr. udg. 1915).

1920'erne

Ibald stak pegefingern op i hattepulden og lod hatten snurre rundt. Det betød glæde .. "**Granater!**" lo Ibald og slog sig på lommerne.

Tom Kristensen:
Livets arabesk (opr. udg. 1921).

1930'erne

Hvad hjalp det, at han [læreren] var samvittighedsfuld og **ved gud** ikke skånedes sig selv? Troede han mon virkelig, at man kunne lære fransk, når læreren opførte sig som en vanvittig mand?

Hans Scherfig:
Om at gå i skole (opr. udg. 1935).

1940'erne

.. je tør **kraftstjele**me ikke, man ka jo faa Børn af det. Aarr, hvæser den skuffede Olga og rusker ham i Haaret af Ærgrelse, du ka vel passe paa.

Tove Ditlevsen:
Barndommens gade (1943).

1950'erne

Man var ikke andet end en lille grødæder, der gik rundt og sagde alt det lort, der findes i verden. Man var sådan en lille **snotunge**, propfuld af alle mulige meninger, som man havde søbet op ved hundredmillioner ens middagsborde.

Klaus Rifbjerg:
Den kroniske uskyld (1958).

1960'erne

Min elskede – nu er jeg kommet tilbage / fra et vanvittigt **trip** til det mellemste Østen / jeg bringer guld fra moskerens tage / og ædel silke fra Middelhavskysten.

Eik Skaløe: *Til nashet, Steppeulvene: Hip* (1967).

1970'erne

Jeg gik på skole i mange år røg på fabrik og fik mavesår og så en dag sparked' **bossen** mig ud
Hvad gør man så lille du.

Gasolin' og M. Mogensen:
Hva' gør vi nu lille du, Gasolin': Live Sådan (1976).

1980'erne

– Ja, her tilbydes skam mange ting, forklarede Niels, – you name it, we've got it. Tossetobak og **hårde hvidevarer**. Hash og junk. Det passede altså, hvad hun havde hørt på Vestre.

Lizzie Bruggisser:
Tolv firkanter himmel (1981).

1990'erne

Hvis man var slank kunne man: ligge på Christianshavns Vold kun i sine Femilet trusser .. cykle langs Øresund i noget flagrende bomuld fra Janus, mens der piftes fra de åbne sportsvogne. **Kors**, hvor ville det være anstrengende.

Nikoline Werdelin: *Det blev ikke Cindy Crawford i denne omgang, I storbyens favn: Homo Metropolis 1995-1998* (2000).

2000'erne

Jeg hældte kaffen op. **Sort** uden noget. Rigtig intellektuel kloge-Åge-kaffe for dem, som var hoppet af latte-bølgen i tide.

Sanne Munk Jensen:
En dag skinner solen også på en hunds røv (2007).

2010'erne

At score en bolig på Christiania er den ultimative skalp for en jyde. **Staden**, som den kaldes, er på størrelse med Messecenter Hernings udendørsarealer ..

Jakob Vølver: *Jydens håndbog til overlevelse i København* (2010).